

Bölüm 5

SERBEST BÖLGELERDE VERGİ İSTİSNALARI VE MUHASEBE UYGULAMALARI

Öznur ARSLAN¹

1. SERBEST BÖLGE KAVRAMI

Ülkeler, topraklarının belli bölgelerini ekonomik açıdan özel kurallara tabi tutabilmekte ve bu bölgelerde ekonomik ve hukuki açılardan düzenlemelere gidebilmektedir. Bu kapsamda düzenleme şekillerinden bir tanesi de “serbest bölge” uygulaması olmaktadır.

Literatürde birçok serbest bölge tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar kurulması istenen serbest bölge tipiyle hangi amaçlara ulaşılacak isteniyorsa, bu amaçlara paralel olarak değişebilmektedir. Bu tanımlar aşağıdaki gibidir:

Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü'nün (*United Nations Industrial Development Organization - UNIDO*) rapor ve yayımlarında serbest bölge şöyle tanımlanmaktadır: “Bir ülkenin toprakları üzerinde uluslararası bir deniz veya hava limanı yakınında kurulan,, yabancı nakdi sermaye, makine, teçhizat, aksam, parçalar ve hammaddenin **gümrük ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine tabi tutulmadan girebildiği alanlardır**”(Koroğlu,1999).

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD) tarafından yapılan tanıma göre, “Serbest bölge bir uluslararası liman (veya havaalanı) yakınında kurulan, ulusal gümrük alanından özel amaçlarla ayrılmış bir bölge niteliğinde olup, buraya mallar gümrük işlemleri olmaksızın getirilebilir. İthal edilen mallar depolanabilir, çeşitli işlemlere tabi tutulabilir, üretim amacıyla kullanılabilir ve mallar ulusal gümrük alanına girmediği sürece gümrük vergisi ödenmesi gereği ortaya çıkmaz” (Erdoğan, 1985).

4458 sayılı Gümrük Kanununun 152. maddesine göre; “Serbest bölgeler Türkiye Gümrük bölgesinin parçaları olmakla birlikte;

a) Serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmaksızın ve serbest dolaşıma sokulmaksızın, gümrük mevzuatında öngörülen haller dışında kullanılmamak ya da tüketilmemek kaydıyla konulduğu, ithalat vergileri ile

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, oznurkul@cumhuriyet.edu.tr

- “Firmalar, yılsonu stok bildirimlerini (31.01.200X) tarihine kadar Bölge Müdürlüklerine bildirip, Bölge Müdürlüğü kayıtları ile mutabakat sağlamak zorundadırlar.”
- Yıllık Bilançolar hesap dönemi sonuna kadar (30.04.200X) Bölge Müdürlüğüne ibraz edilecektir. Bu tarihten sonra verilen bilançolar kayda alınmaz ve onaylanmaz.
- Kullanıcılar, “Stok Defteri” yanında “Envanter Defteri” de tutmak zorunda olup, Bölgeye giren ve çıkan eşya 48 saat içerisinde her iki deftere de kaydedilir.
- “Serbest Bölgelerde yatırım yapan kullanıcılar, yatırımları için kullandıkları kum, çakıl, demir, tuğla, makine-teçhizat gibi aynı sermaye niteliğine haiz malzemeleri 30 günlük periyotlar halinde Gümrük Beyannamelerine bağlatmak zorundadırlar.”
- “Kullanıcıların, TTK’ya göre şirket veya hisse devirlerinde, devir tarihinden itibaren (1) ay içerisinde Bölge Müdürlüklerine bilgi vermeleri gerekmektedir.”

KAYNAKLAR

1. Abasov, V. & İsmail, E. (2001). Ege Serbest Bölgesindeki Bankaların Faaliyetlerinin Tanıtılması ve Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 27-29.
2. Alpar, C. (1985). *Dünyada ve Türkiye’de Serbest Bölgeler*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
3. Altay, F. (2016). *Dünyada ve Türkiye’de Serbest Bölge Uygulamaları “Konya’nın Sosyo-Ekonomik Potansiyeli ve Serbest Bölge Analizi” “Serbest Bölgeler Kanun Tasarısı – Yeni Düzenlemeler”*. Konya: Konya Ticaret Odası.
4. Bakan, S. & Gökmen, S. (2014). Serbest Bölgeler Ve Dış Ticaret İlişkisi: Gaziantep Serbest Bölgesi Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 34-51.
5. Barınır, İ. (2012). Serbest Bölgelerin Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu. *Vergi Dönüşümü*, 365, 114-117.
6. Cimat, A. & Taş, M. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Mevzuat Dergisi*, 80,1-22.
7. Çiçek, S. (2005).Serbest Bölgelerde Vergilendirme: 5084 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Durum Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta.
8. Demirel, M. (1993). Serbest Bölgelerin Değerlendirilmesi ve Firma Seçimi, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı. *Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü*.
9. Erdem, T. (2007). Serbest Bölge Kazancı İstisnasına Yönelik İdari Düzenlemenin Danıştay Kararları Değerlendirilmesi -1. *Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi*, Sayı:226.
10. Erdoğan, E. (1985). *Serbest Bölgeler ve Türkiye’de Bir Model Denemesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
11. ERDOĞAN, E. (1985). Serbest Bölgeler ve Türkiye, Anadolu Üniversitesi. *İİBF Dergisi*, 3(2), 1-21.
12. Erdoğan, E. & Ener, M. (2005). *Küresel Pazarların Ekonomik Üsleri, Serbest Bölgeler Teori, Uygulama ve Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye’deki Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
13. Erkan, H. & Tatlıdil, R. (1990). *Serbest Bölgelerde Uygulanacak Teşvik Tedbirlerinin Sektörlere Katkıları Yönünden Değerlendirilmesi*. Ankara: TOBB Yayınları.

Muhasebe Araştırmaları

14. Gümüş, E. (2007). Serbest Bölgelerde Vergi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1),48-60.
15. Güner, S. (1995). *Serbest Bölgeler*. İzmir: Anadolu Matbası.
16. Horoz, Y. (2006). İhracata Yönelik Vergi Teşvikler ve Türkiye Uygulaması. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bursa.
17. Işık, İ. & Çabuk, M. (2007). *Vergi, Muhasebe ve Dış Ticaret Uygulamaları Açısından Serbest Bölgeler*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
18. İncekara, A. (1986). *Dünyada ve Türkiye'de Serbest Bölgeler Uygulaması-Mevzuatı*. İstanbul: Temel Yayınları.
19. İstanbul Ticaret Odası (İTO) (1960). *Transit Ticaretin Memleketimiz Bakımından Ehemmiyeti ve İstanbul'da Bir Transit Antrepo Kurulması*. İstanbul:Ticaret Odası Mecmuası.
20. Karakuzey, M. (2003). *Serbest Bölgeler ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Ünal Baskı ve Cilt Evi.
21. Körođlu, Ö.(1999). Serbest Bölge. *Yaklaşım*. 7 (73),66-69.
22. Kutlu, E. (2008). *İthalat ve İhracat Uygulamaları*. Eskişehir: Acık Öğretim Yayınları.
23. Muzhdabayeva, F. (2006). Dünyada ve Türkiye'de Serbest Bölge Uygulamaları: Ege Serbest Bölgesi'nin İzmir Ekonomisine Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir.
24. Orhan, A. (2003). Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar: KOSBAŞ Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5),117-131.
25. Özdođan, F. B. (2006). *Serbest Bölgeler*. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
26. Pehlivan, Y. (2003). Serbest Bölgelerin Tanımı, Kurulma Amaçları ve Buradan Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi. *Diyalog Dergisi*. 182, 160.
27. Pekçetin, A.S. (2011). Serbest Bölge Ve Nitelikli Sanayi Bölgelerinin İhracata Olan Katkılarının İncelenmesi. İstanbul Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
28. Tekin, C. (2004). 5084 Sayılı Kanunla Serbest Bölgeler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-I. *Yaklaşım Dergisi*, 136, 135-137.
29. Thowan, R. S.(1956).Free Portsand Foreign Trade. Cambridge: Cornell Maritime Press.
30. Toroslu, M. V. (2000). *Serbest Bölgeler*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
31. Toroslu, M.V. & Durmuş, C. N. (2010). *Serbest Bölgeler*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
32. Tuncer, Selahattin (1972). Kamu Maliyesi. (3. Baskı). İstanbul: Eskişehir İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi Yayınları.
33. Tümenbatur, A. (2012). Serbest Bölgeler Ve Türkiye Ekonomisi Katkıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 339-356.
34. Yaşar, Mehmet (1996), Türkiye'de Serbest Bölge Uygulaması ve Ekonomik Etkileri ve Serbest Bölgelerdeki Ticari ve Sınai Faaliyetlerin Vergi Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara.
35. DPT (Ekim-1985). *Serbest Bölge Çalışmaları Hakkında Rapor No.1*. Ankara: Serbest Bölgeler Başkanlığı.
36. UNCTAD (1983). Export Processing Free Zones in Developing Countries: Implications for Tradeand Industrialization Policies. TD/B/C 2/211, 18 January.
37. 4458 Sayılı Gümrük Kanunu
38. 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
39. 348 nolu VUK Genel Tebliđ
40. <http://www.mukellefgazetesi.com.tr/abone/YAZARLAR/ahmetakin/2003veoncesi/ahmet01022001.htm>,10.10.2018.
41. <http://www.ongoren.av.tr/turkiyede-serbest-bolgeler-ve-serbest-bolgelerde-sirket-kurulusu>,12.10.2018.
42. <https://www.kesikli.com/tr/serbest-bolgelerde-sirket-kurmak>, 10.10.2018.
43. <http://kanberkilinc.com.tr/serbest-bolge-faaliyet-ruhsati-nasil-alinir.htm>, 16.10.2018.
44. <https://www.kesikli.com/tr/serbest-bolgelerde-sirket-kurmak>, 16.10.2018.

Muhasebe Araştırmaları

45. <http://www.alomaliye.com/2004/07/13/serbest-bolgeler-gercegi-ve-vergilendirme> 15.10.2018.
46. <https://vergialgi.net/vergi/serbest-bolgelerde-faaliyet-gosteren-isletmelerde-vergisel-uygulamalar>, 13.10.2018.
47. <http://www.ekonomi.gov.tr>,10.10. 2018.
48. <http://www.kalkinma.com.tr>.05.10.2018.
49. <https://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=13111> 07.10. 2018.